

Eindtermen Vreemde Talen

Voor de eerste, tweede en derde graad van het secundair onderwijs, A-stroom

Ontwikkelingsdoelen Vreemde Talen

Voor de eerste graad van het secundair onderwijs, B-stroom

MOTIVERING VOOR HET INDIENEN VAN VERVANGENDE EINDTERMEN MODERNE VREEMDE TALEN

Secundair Onderwijs

De grond voor de aanvraag van vervangende eindtermen ligt in specifieke pedagogische en onderwijskundige benaderingswijze en de leeftijdsgerichte aanpak die kenmerkend zijn voor het steineronderwijs.

De leeftijdsgerichte ontwikkeling:

De steinerscholen hebben sinds het ontstaan van de steinerpedagogie in 1919 het vreemdetalenonderwijs hoog in hun vaandel geschreven en wereldwijd worden er in de steiner/Waldorfscholen in de mate van het mogelijke twee vreemde talen aangeleerd vanaf de leeftijd van 6 à 7 jaar.¹ De principes van het vreemdetalenonderwijs in de steinerscholen sluiten dus aan bij de aanbevelingen van de Europese Raad van Barcelona maart 2002, toen de staatshoofden en regeringsleiders² aandrongen op het onderwijzen van ten minste twee vreemde talen en dat vanaf zeer jonge leeftijd. Ook de langetermijndoelstelling van de Commissie die erin bestaat de individuele meertaligheid te bevorderen opdat alle burgers beschikken over praktische vaardigheden in ten minste twee vreemde talen wordt door de steinerscholen onderschreven³. Ook in het onlangs gestarte beroepsonderwijs met steinerpedagogie zijn twee vreemde talen in het leerplan van het vak project algemene vakken opgenomen.

Zoals reeds beschreven in de algemene motivering voor vervangende eindtermen voor de steinerscholen en zoals reeds gemotiveerd in de aanvraag tot afwijking voor de ontwikkelingsdoelen en eindtermen in het gewoon basisonderwijs uit 1997⁴ gaat men bij het vreemdetalenonderwijs eveneens uit van de leeftijdsgerichte ontwikkeling.

In de kleuterschool leggen de leerlingen de basis voor het mondelinge gebruik van hun moedertaal. In de eerste jaren van de lagere school leggen ze de basis voor het schriftelijk taalgebruik van de moedertaal. Vermits men dan nog kan profiteren van de gevoelige periode

¹ Hoewel historisch gezien pedagen zoals Johann Amos Comenius (1592 – 1670), John Locke (1632-1704) en Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) reeds voorstander waren van een vroege start van het vreemdetalenonderwijs is men er in de praktijk pas vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw in vele landen mee gestart. De steinerscholen doen dit reeds van in het begin van de vorige eeuw. Zij kunnen als dusdanig worden gerekend bij de pioniers van het vreemde talen onderwijs voor jonge kinderen, wat sindsdien haar waarde heeft bewezen. Zie o.m. *Fremdsprachenunterricht auf der Primarstufe. Seine begründung und Praxis in der Waldorfpädagogik*. Christoph Jaffke, 1996. Deutscher Studien Verlag, Weinheim.

² Europese Raad van Barcelona, 15 en 16 maart 2002, Conclusies van het voorzitterschap, deel I, 43.1.

³ COM(2003) 449: Het leren van talen en de taalverscheidenheid bevorderen: actieplan 2004 - 2006; COM(1995) 590: Witboek Onderwijzen en leren

⁴ 17 DECEMBER 1997. — Besluit van de Vlaamse regering tot gelijkwaardigheid van de aanvraag tot afwijking voor de ontwikkelingsdoelen en eindtermen in het gewoon basisonderwijs, gepubliceerd in het staatsblad op 27.06.1998. Zie p. 21250 t.e.m. 21251

voor het verwerven van een vreemde taal, kan in die jaren de mondelinge basis gelegd worden. In de laatste jaren van de lagere school kan men starten met het schriftbeeld in de vreemde taal. Ook de eerste eenvoudige grammaticale elementen zijn hier op z'n plaats in aansluiting met het moedertaalonderwijs. Rond de leeftijd van 12 jaar komt de grammatica in de vreemde taal meer aan bod. Het verschaft de leerling in de prepuberteit wat houvast, structuur en objectiviteit. Er wordt daarbij voortgebouwd op de basis die in de lagere klassen werd gelegd. Verschillende grammaticale structuren en vaste zinsconstructie werden immers al veelvuldig geoefend d.m.v. recitatie, spelvormen en dialoog. Wat voorheen onbewust werd opgenomen wordt nu bewust gemaakt en verklaard.

In de eerste graad en tweede graad secundair onderwijs ligt het accent sterk op de verwerving van de taal tot op een niveau dat de leerling er zich in thuis voelt. Dat vraagt, naast oefening in communicatie, om heel wat lexicale en grammaticale kennis. In de derde graad gaat het accent liggen op het werkelijk inzetten van de taal in een reële context van spreken en schrijven. Het literatuuronderwijs van de vreemde taal krijgt een daarbij een belangrijke plaats toebedeeld.

TOELICHTING BIJ DE VERVANGENDE EINDTERMEN

In de lijn van het Europese Referentiekader voor Talen wordt ook in de eigen eindtermen voor de steinerscholen de vaardigheid spreken opgesplitst in 'spreken' en 'mondelinge interactie' zodat er nu vijf vaardigheden zijn in plaats van vier. Uiteraard onderschrijven de steinerscholen eveneens dat veel communicatiesituaties alleen op een vrij kunstmatige wijze aan één van deze vaardigheidsdomeinen worden toegewezen.

Voor de eindtermen van het secundair onderwijs is zowel de structurering als het gros van de door de overheid bepaalde eindtermen overgenomen. Er is wel een rubriek "beleving van taalrijkdom" aan toegevoegd.

Toevoeging van de rubriek "beleving van taalrijkdom"

Hoewel het strikt genomen geen vaardigheid genoemd kan worden, en het eerder over het ervaren van de eigenheid van de andere taal gaat, voegen de steinerscholen onder een nieuwe rubriek "beleving van taalrijkdom" een aantal eindtermen toe. Dit heeft enerzijds consequenties voor het soort teksten dat men gebruikt in het vreemdetalenonderwijs en anderzijds heeft het een band met (inter)culturele gerichtheid of de culturele component. De steinerscholen delen de bekommernis van de overheid zoals uitgedrukt in de uitgangspunten van de door de overheid bepaalde eindtermen vreemde talen:

"Deze component mag zeker niet worden beperkt tot het belichten van een aantal geografische, historische of literaire gegevens die als typisch voor deze cultuur ervaren worden. Het is belangrijker dat de leerlingen inzicht krijgen in de werking van andere culturen. Meer concreet gaat het om de geldende waarden en attitudes zoals zij zich concretiseren in het dagelijks leven en om sociale en rituele conventies. Het betreft niet enkel kunsten en letteren maar ook levenswijzen, waardesystemen, tradities en overtuigingen. Cultuur wordt in de volle breedte beschouwd: van details in de socio-culturele sfeer tot interculturele communicatie tussen culturen. Kortom: cultuur omvat de hele waaier van onderscheiden spirituele, materiële, intellectuele en emotionele uitdrukkingen die een gemeenschap of een sociale groep karakteriseren. Op die manier zal in principe ook een grotere openheid ten opzichte van culturele diversiteit ontstaan."⁵

⁵ Zie punt 4.8 op p.43-44 van de bijlagen bij de Memorie van toelichting bij het decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering betreffende de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs van 13/02/2009.

De steinerpedagogie wil aan al het bovenstaande nog een dimensie toevoegen. In essentie communiceren niet de culturen met elkaar maar wel individuen met een verschillende culturele achtergrond. Leerlingen in contact brengen met een vreemde taal is de manier bij uitstek om openheid en interesse voor het 'andere dan ik zelf' te wekken en te ontwikkelen; een pedagogische opdracht die van het grootste belang is in onze tijd.

Taal is sowieso meer dan louter een zakelijk communicatiemiddel en communicatie is meer dan taal. Dit gegeven heeft consequenties voor de visie op vreemdetalenonderwijs van de steinerscholen. Naast communicatiemiddel is een taal dan ook een drager van het **cultureel erfgoed** van een volk. Taal, als organisch en levend **cultuurgood**, mogen we gerust beschouwen als het belangrijkste uitdrukkingmiddel van de mens. Het weerspiegelt in zijn eigenheid de nuances van hoe de realiteit beleefd wordt door de mens die deze taal spreekt. Taal is a.h.w. een kunstig bouwsel van een diepliggende cultuur en geaardheid. Een vreemde taal leren, als een organisch en levend cultuurgood, is dus een middel om die cultuur en geaardheid niet oordelend tegemoet te treden. De vreemde taal verbindt ons zo met houdingen, conventies, waarden, denken als uitdrukkingen van een specifieke cultuur.

Meer dan de gewone informatieve, prescriptieve en narratieve teksten zijn artistiek-literaire teksten uitingen van de 'levende taal' en middel bij uitstek om zich diepgaand te verbinden met andere culturen. Deze artistiek-literaire teksten kunnen een uiteenlopende moeilijkheidsgraad hebben van eenvoudige kinderpoëzie en rijmpjes tot grote literaire romans en epische gedichten of theater teksten. Als men de literaire tekst via dramatische werkvormen in de klas kan brengen, komt de vreemde taal op een unieke manier tot leven. Literatuur was in de eerste plaats een orale kunst. Via **taalbeleving in een vreemde taal** komt men tot het beleven van het **eigene van de cultuur** van de andere. Daarom kiezen de steinerscholen ervoor om ook een **rubriek beleving van taalrijkdom** aan de eindtermen toe te voegen. De teksten die men voor deze eindtermen gebruikt, beperken zich niet tot het niveau beschreven voor de teksten van de andere rubrieken.

Taaltaak en tekst

De steinerscholen volgen eveneens de betekenis van het woord "tekst" zoals in de definitie van de Raad van Europa het geval is, waarbij 'tekst' verwijst naar elke boodschap die door leerlingen geproduceerd of ontvangen wordt, zowel mondeling als schriftelijk.

Ook het hierna geciteerde uit de uitgangspunten van de door de overheid bepaalde eindtermen vreemde talen is van toepassing voor de steinerscholen:

"Bij het bepalen van de moeilijkheidsgraad van eindtermen moet met een aantal factoren rekening worden gehouden. Eerst en vooral zullen niet alle groepen leerlingen met dezelfde teksten moeten kunnen omgaan. Bovendien hoeft de moeilijkheidsgraad van de teksten niet voor alle leerlingen dezelfde te zijn en tenslotte zullen niet alle leerlingen de teksten in dezelfde mate moeten beheersen. Daarom wordt geopteerd voor differentiatie op basis van tekstsoorten, tekstkenmerken en verwerkingsniveaus. Hoewel geen van deze elementen als absoluut criterium voor de aanduiding van de moeilijkheidsgraad van de taal taak kan gelden, zorgt het **samenspel van deze criteria** voor voldoende differentiatieruimte."⁶

⁶ Zie punt 4.2 op p. 39 van de bijlagen bij de Memorie van toelichting bij het decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering betreffende de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs van 13/02/2009

Tekstsoorten en tekstkenmerken

Voor de tekstsoorten en tekstkenmerken hanteren de steinerscholen eigen criteria omdat de artistiek-literaire teksten zoals hierboven beschreven een grote rol spelen in het vreemdetalenonderwijs van de steinerscholen.

Eenzijds kunnen de steinerscholen eveneens de volgende omschrijvingen hanteren voor hun eindtermen:

“Deze tekstsoorten worden omschreven op basis van wat als het meest dominante kenmerk van de tekst ervaren wordt:

- bij informatieve teksten het overbrengen van informatie;
- bij prescriptieve teksten het rechtstreeks sturen van het handelen van de ontvanger;
- bij narratieve teksten het verhalend weergeven van feiten en gebeurtenissen;
- bij argumentatieve teksten het opbouwen van een redenering;
- bij artistiek-literaire teksten het feit dat de esthetische component expliciet aanwezig is.“

Anderzijds wordt er met name door de rubriek “beleving van taalrijkdom” er aan toe te voegen een eigen accent gelegd.

Ook voor de tekstkenmerken worden eigen keuzes gemaakt. Zo krijgen elementen die buiten de eigen leefwereld liggen een grotere aandacht. Het belangrijkste criterium voor een tekst op niveau van de leerlingen binnen de steinerpedagogie, is dat de leerlingen er zich innerlijk mee kunnen verbinden. Wat tot deze innerlijke verbinding leidt, kan soms ook buiten de leefwereld van de leerlingen in stricto sensu behoren. Verder wordt er in de steinerscholen een grote waarde gehecht aan de ontwikkeling van het innerlijk van de leerlingen door aandacht te besteden aan de morele en beeldende waarde van de teksten.

Voor de basisschool kiezen de steinerscholen ervoor om de tekstkenmerken niet apart uit te splitsen maar vanaf de eerste graad nemen de steinerscholen de structurering van de door de overheid bepaalde eindtermen over, inclusief het vooraf bepalen van de tekstsoorten. Een uitzondering moet gemaakt worden voor de rubriek “beleving van taalrijkdom” waar ook voor het secundair onderwijs wordt afgeweken van het bepalen van tekstsoort en tekstniveau.

Verwerkingsniveaus

De steinerscholen hebben een enigszins afwijkende visie op de verwerkingsniveau's zoals beschreven in de uitgangspunten van de overheid. Hoewel ‘kopiëren’ in die uitgangspunten als laagste verwerkingsniveau gezien wordt, hechten de steinerscholen er vooral in de basisschool maar vaak ook in de secundaire scholen grote waarde aan. Kopiëren of nabootsen betekent meer dan uitsluitend uiterlijk nadoen. Bij het nabootsen kunnen de leerlingen ook innerlijk meebewegen. Ze kunnen op gevoelsniveau fijne nuances opvangen, ze kunnen innerlijke beelden vormen en er ontstaat een zekere opname in het geheugen. Met name als het om literaire teksten gaat kan dat nabootsen nog tot in de hoogste klassen van het secundair onderwijs een meerwaarde bieden. Stijloefeningen zoals het nabootsen van de schrijfstijl van een bepaalde schrijver, vragen om een hoge beheersing van de taal. Theaterteksten uit het hoofd leren in het kader van een toneelvoorstelling kan, nadat de voorstelling voorbij is, tot een serieuze verhoging van het zelfvertrouwen aanleiding geven zodat men gemakkelijker spontaan in de vreemde taal durft te spreken.

Verder wordt in de steinerschool vaak kunstzinnige werkvormen als evenwaardige verwerkingsvormen gezien op een beschrijvend niveau. Dat wat door de leerling innerlijk werd

opgenomen wordt in zekere zin beschrijvend weergegeven. Er heeft dan, in tegenstelling tot de omschrijving van het verwerkingsniveau 'beschrijven' in de uitgangspunten van de door de overheid bepaalde eindtermen, wel al enige vorm van transformatie plaats gevonden.

Gebruik van digitale media

Het gebruik van digitale media wordt aangepast aan de eigen vakoverschrijdende eindtermen ICT.

Het Europees referentiekader MVT

De steinerscholen voeren ook de koppeling met het Europees Referentiekader door zoals weergegeven in de hierna volgende tabel:

	Luisteren	Lezen	Spreeken	Mondel. interactie	Schrijven	Globaal
bao	A 1	A 1	A 1	A 1	A 1	A 1
1 A	A 1/A 2	A 1/ A 2	A 2	A 2	A 1/A 2	A 2
1 B	A 1	A 1	A 1	A 1	A 1	A 1
2 aso	A 2/B 1	A 2/B 1	B 1	B 1	B 1	B 1
2 bso	A 1	A 1	Geen ET	A 1	A 1	A 1
2 kso/tso	A 2	A 2	A 2	A 2	A 2	A 2
3 aso	B 1	B 1	B 1	B 1	B 1	B 1
3 bso (1+2)	A 1/A2	A 1/A2	A 1	A1/A 2	A 1	A 1
3 bso (3)	A 2	A1/A 2	A 1	A 2	A 1	A 2
3 kso/tso	A 2/B 1	A 2/B 1	A 2/B 1	A 2/B 1	A 2	A 2/B 1

EINDTERMEN “MODERNE VREEMDE TALEN: FRANS - ENGELS” VAN DE EERSTE GRAAD VAN HET GEWOON SECUNDAIR ONDERWIJS_

Taaltaken, verwerkingsniveaus, tekstsoorten, tekstkenmerken en strategieën

LUISTEREN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- Ⓟ **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
 - zonder storende achtergrondgeluiden
 - met en zonder visuele ondersteuning
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige en eenvoudig samengestelde zinnen
 - elementaire tekststructuur
 - korte teksten
 - ook met redundante informatie
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak
 - zorgvuldige articulatie
 - duidelijke, natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - langzaam tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - eenduidig in de context
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren:**

- 1 het onderwerp bepalen in informatieve, narratieve en artistiek-literaire teksten;
 - 2 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve en narratieve teksten;
 - 3 de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve en narratieve teksten;
 - 4 informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve en narratieve teksten;
 - 5 de tekststructuur en -samenhang herkennen van informatieve en narratieve teksten.
- 6 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
 - het luisterdoel bepalen;
 - gebruik maken van ondersteunend visueel en auditief materiaal;
 - hypothesen vormen over de inhoud van de tekst;
 - de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
 - de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context.

LEZEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder visuele ondersteuning
 - ook met socio-culturele aspecten van de Franstalige/Engelstalige wereld
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige en eenvoudig samengestelde zinnen
 - elementaire tekststructuur
 - vrij korte teksten
 - ook met redundante informatie
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - eenduidig in de context
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 7 het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve, narratieve en artistiek-literaire teksten;
 - 8 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve, narratieve en artistiek-literaire teksten;
 - 9 de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve en narratieve teksten;
 - 10 informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve en narratieve teksten;
 - 11 de tekststructuur en -samenhang herkennen van informatieve en narratieve teksten.
- 12 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
 - herlezen wat onduidelijk is;
 - het leesdoel bepalen;
 - gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal;
 - een woordenlijst of een woordenboek raadplegen;
 - de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
 - de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context.

SPREKEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties

- met en zonder visuele ondersteuning
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - eenvoudige zinnen
 - elementaire tekststructuur
 - korte teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - met een aanzet tot heldere uitspraak, zorgvuldige articulatie en natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en langere onderbrekingen
 - langzaam tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - relevante woorden uit de woordvelden
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken kopiërend uitvoeren**:

- 13 vooraf beluisterde en gelezen informatieve, prescriptieve, narratieve en artistiek-literaire teksten luidop lezen;
- 14 vooraf gelezen informatieve, prescriptieve, narratieve en artistiek-literaire teksten luidop lezen.

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 15 vooraf gekende informatie uit informatieve en narratieve teksten meedelen;
- 16 uit informatieve en narratieve teksten een gebeurtenis, een verhaal navertellen met ondersteuning van sleutelwoorden of met visuele ondersteuning;
- 17 een spontane mening geven;
- 18 een gebeurtenis, een verhaal, iets of iemand beschrijven met ondersteuning van sleutelwoorden of met visuele ondersteuning;
- 19 gebruik maken van elementaire omgangsvormen en beleefdheidsconventies

kunnen de leerlingen volgende **taken structurerend uitvoeren**:

- 20 aan de hand van sleutelwoorden een verwerkte tekst bondig weergeven;
- 21 aan de hand van sleutelwoorden bondig verslag uitbrengen over een gebeurtenis;
- 22 een voorbereide informatie presenteren aan de hand van een format.

23 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:

- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
- het spreekdoel bepalen;
- gebruik maken van ondersteunende lichaamstaal;
- gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal;
- iets op een andere wijze zeggen;
- de boodschap beperken tot of aanpassen aan wat zij echt kunnen uitdrukken.

MONDELINGE INTERACTIE

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder visuele ondersteuning
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - eenvoudige zinnen
 - elementaire tekststructuur
 - korte teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - met een aanzet tot heldere uitspraak, zorgvuldige articulatie en natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en langere onderbrekingen
 - langzaam tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - relevante woorden uit de woordvelden
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken uitvoeren**:

- 24 deelnemen aan een gesprek door:
- vragen, antwoorden en uitspraken te begrijpen;
 - erop te reageren;
 - zelf vragen te stellen, antwoorden te geven en uitspraken te doen;
- 25 een eenvoudig gesprek beginnen, voeren en afsluiten;
- 26 gebruik maken van elementaire omgangsvormen en beleefdheidsconventies.
- 27 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen of kunnen uitdrukken;
 - het doel van de interactie bepalen;
 - gebruik maken van ondersteunende lichaamstaal;
 - ondanks moeilijkheden via omschrijvingen de correcte boodschap overbrengen;
 - vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen, iets aan te wijzen;
 - iets op een andere wijze zeggen;
 - gedeeltelijk herhalen wat iemand zegt of iets aanwijzen om wederzijds begrip na te gaan.

SCHRIJVEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven

- **Taalgebruikssituatie**
concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
eenvoudige zinnen
eenvoudige en duidelijke tekststructuur
korte teksten
- **Woordenschat en taalvariëteit**
relevante woorden uit de woordvelden
standaardtaal
informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren:**

- 28 inlichtingen verstrekken op eenvoudige formulieren;
- 29 een tekst schrijven over een in de klas behandeld onderwerp met behulp van sleutelwoorden;
- 30 een bericht opstellen met behulp van een voorbeeld;
- 31 een gebeurtenis, een verhaal, iets of iemand beschrijven door middel van een opsomming in korte zinnen;
- 32 gebruik maken van elementaire omgangsvormen en beleefdheidsconventies.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurend uitvoeren:**

- 33 persoonlijke, ook digitale correspondentie voeren met behulp van een voorbeeld.
- 34 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
 - het schrijfdoel bepalen;
 - gebruik maken van een model of van een in de klas behandelde tekst;
 - gebruik maken van een woordenlijst of een woordenboek;
 - principes van lay-out toepassen;
 - de eigen tekst nakijken.

Kennis, beleving van taalrijkdom en attitudes

KENNIS

- 35 Om bovenvermelde taaltaken uit te voeren kunnen de leerlingen de volgende lexicaal en grammaticale elementen functioneel inzetten:

Voor Engels:

- a) *vorm, betekenis en reëel gebruik in context van woorden en woordcombinaties uit de woordvelden die de taaltaken en de taalgebruikssituaties vereisen:*
- *persoonlijke gegevens (zoals naam, leeftijd, adres, telefoon, dichte familie, kleding, lichaamsdelen, uiterlijke kenmerken, huisdieren)*
 - *dagelijks leven (zoals huis, school, klas, schoolmateriaal, kleuren)*
 - *relatie tot de anderen (zoals zich voorstellen, iemand voorstellen, begroeten, bedanken, beleefdheidsrituelen bij ontmoetingen)*
 - *tijd, ruimte, natuur (zoals jaar, seizoenen, maanden, dagen, uuraanduidingen, tijdmarkeerders, feesten, dieren, planten, het weer.)*
 - *functiewoorden: voorzetsels en voegwoorden*

- hoeveelheidsaanduidingen: hoofdtelwoorden en frequente rangtelwoorden.

b) De grammaticale en complementaire lexicale kennis om

- Personen, dieren en zaken te benoemen
 - te verwijzen naar personen, dieren en zaken: Wat? / Wie?
Zelfstandige naamwoorden: getal
Lidwoorden: bepaald en onbepaald
Voornaamwoorden: persoonlijk en bezittelijk
 - Personen, dieren en zaken nader te bepalen en te omschrijven
Bijvoeglijke naamwoorden
- Uitspraken te doen
 - Te bevestigen, te vragen en te ontkennen
Bevestigende, ontkennende en vragende zinnen
Overeenkomst tussen onderwerp en werkwoord
Vragende woorden
 - Te situeren in de tijd
Werkwoordsvormen en hulpwerkwoorden voor de communicatie in de tegenwoordige tijd

Voor Frans:

a) vorm, betekenis en reëel gebruik in context van woorden en woordcombinaties uit de woordvelden die de taaltaken en de taalgebruikssituaties vereisen:

- persoonlijke gegevens: (zoals naam, leeftijd, adres, telefoon, dichte familie, kleding, lichaamsdelen, uiterlijke kenmerken, huisdieren)
- dagelijks leven: (zoals huis, vrijetijdsbesteding, huishoudelijke taken, boodschappen doen, school, klas, de klasafspraken en -instructies, schoolmateriaal, het schoolleven, verplaatsingen, vakantie, boodschappen doen)
- relatie tot de anderen: (zoals zich voorstellen, iemand voorstellen, begroeten, bedanken, feliciteren, beleefdheidsrituelen, gevoelens uitdrukken, excuses)
- eten en drinken: (zoals wat men wel of niet graag eet of drinkt, de maaltijden, prijzen, menu's, dranken, gerechten)
- tijd, ruimte, natuur: (zoals jaar, seizoenen, het weer, maanden, dagen, uuraanduidingen, tijdsmarkeerders, frequentie, chronologie van gebeurtenissen, feesten, reizen en verplaatsingen, landen, regio's, vegetatie, dieren. lokaliseren in tijd en ruimten)
- diensten en beroepen: (zoals post, bank, politie, gemeentehuis, ziekenhuis)
- functiewoorden: voorzetsels en voegwoorden
- hoeveelheidsaanduidingen: hoofdtelwoorden en frequente rangtelwoorden.

b) grammaticale constructies:

- morfologisch domein
 - zelfstandige naamwoorden: genus, getal, overeenkomst
 - lidwoorden
 - bijvoeglijk gebruikte woordsoorten
 - bijvoeglijke naamwoorden
 - bezittelijke voornaamwoorden
 - aanwijzende voornaamwoorden
 - vragende voornaamwoorden
 - infinitieven
 - werkwoordsvormen en de tijdmarkeerders i.f.v. communicatie in de tegenwoordige, verleden en toekomstige tijd

- *zeer frequente vormen van de “passé composé”*
- *de imperatief enkel receptief*
- *hulpwerkwoorden*
- *syntactisch domein*
 - *eenvoudige samengestelde bevestigende, ontkennende en vragende zinnen*
 - *persoonlijke voornaamwoorden als onderwerp*
 - *persoonlijke voornaamwoorden als lijdend en meewerkend voorwerp*

36 De leerlingen kunnen reflecteren over taal en taalgebruik binnen de vermelde taalgebruikssituaties om zo hun functionele en ondersteunende kennis uit te breiden.

BELEVING VAN TAALRIJKDOM

De leerlingen beleven

- 37 * de klankrijkdom, specifieke intonatie en uitdrukkingen van het Frans en het Engels onder meer in literaire teksten;
- 38 * aan zinsbouw, uitspraak, klankkleur en ritme van de Franse en Engelse taal het kenmerkende en reflecteren over het onderscheid met de moedertaal;
- 39 * aan de inhoud van typische Franse en Engelse literaire teksten de socio-culturele karakteristieken van de Franse en Engelse taal en cultuur;
- 40 * hoe de kennis van een vreemde taal toegang biedt tot een taalgemeenschap.

ATTITUDES

De leerlingen werken aan de volgende **attitudes**:

- 41* tonen bereidheid en durf om te luisteren, te lezen, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven in het Frans en in het Engels;
- 42* tonen bereidheid tot taalverzorging;
- 43* tonen belangstelling voor de aanwezigheid van moderne vreemde talen in hun leefwereld, ook buiten de school, en voor de socioculturele wereld van de taalgebruikers;
- 44* stellen zich open voor de esthetische component van teksten.

ONTWIKKELINGSDOELEN “FRANS” VAN DE EERSTE GRAAD VAN HET GEWOON SECUNDAIR ONDERWIJS

Taaltaken, verwerkingsniveaus, tekstsoorten, tekstkenmerken en strategieën

LUISTEREN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- ⌚ **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - functioneel
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
 - zonder storende achtergrondgeluiden
 - meestal met visuele ondersteuning
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - korte enkelvoudige en eenvoudig samengestelde zinnen, met de meest frequente verbindingswoorden
 - elementaire tekststructuur
 - zeer korte teksten
 - met expliciete informatie
 - ook met redundante informatie
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak
 - zorgvuldige articulatie
 - duidelijke, natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - langzaam tempo met pauzes waar nodig
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - zeer frequente woorden uit de woordvelden, vaste frasen en standaarduitdrukkingen
 - eenduidig in de context
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 1 het onderwerp bepalen in informatieve en narratieve teksten;
 - 2 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve en narratieve teksten;
 - 3 de inhoudslijn volgen van informatieve en narratieve teksten;
 - 4 de inhoud opvolgen van prescriptieve teksten;
 - 5 herkenbare informatie selecteren uit informatieve en narratieve teksten.
- 6 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;

- het luisterdoel bepalen;
- gebruik maken van ondersteunend visueel en auditief materiaal;
- de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
- voorbijgaan aan een woord, fragment of klankstroom die zijn niet begrijpen.

LEZEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - functioneel
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
 - meestal met visuele ondersteuning
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - korte enkelvoudige en eenvoudig samengestelde zinnen, met de meest frequente verbindingswoorden
 - elementaire tekststructuur
 - korte teksten
 - met expliciete informatie
 - ook met redundante informatie
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - eenduidig in de context
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 7 het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve en narratieve teksten;
- 8 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve en narratieve teksten;
- 9 de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve en narratieve teksten;
- 10 informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve en narratieve teksten.
- 11 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
 - het leesdoel bepalen;
 - gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal;
 - het onderwerp van de tekst voorspellen;
 - de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
 - de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context;
 - herlezen wat onduidelijk is;
 - een woordenlijst of een woordenboek raadplegen.

SPREKEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet

- eigen leefwereld en dagelijks leven
- functioneel
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder visuele ondersteuning
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - korte enkelvoudige zinnen en eenvoudig samengestelde zinnen met de meest frequente verbindingswoorden
 - elementaire tekststructuur
 - zeer korte teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - met een aanzet tot heldere uitspraak, zorgvuldige articulatie en natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en langere onderbrekingen
 - langzaam tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - zeer frequente woorden uit de woordvelden, vaste frasen en standaarduitdrukkingen
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken kopiërend uitvoeren**:

- 12 vooraf beluisterde woorden en zinnen nazeggen;
- 13 een vooraf beluisterde en gelezen tekst luidop lezen;
- 14 een vooraf gelezen tekst luidop lezen.

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 15 aan de hand van sleutelwoorden een verwerkte tekst bondig weergeven;
- 16 met een vorm van ondersteuning iets of iemand beschrijven;
- 17 gebruik maken van elementaire omgangsvormen en beleefdheidsconventies
- 18 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
 - het spreekdoel bepalen;
 - gebruik maken van ondersteunende lichaamstaal;
 - gebruik maken van ondersteunend materiaal.

MONDELINGE INTERACTIE

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - functioneel
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder visuele ondersteuning

- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - korte enkelvoudige zinnen en eenvoudig samengestelde zinnen met de meest frequente verbindingswoorden
 - elementaire tekststructuur
 - zeer korte teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - met een aanzet tot heldere uitspraak, zorgvuldige articulatie en natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en langere onderbrekingen
 - langzaam tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - zeer frequente woorden uit de woordvelden, vaste frasen en standaarduitdrukkingen
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken uitvoeren**:

- 19 deelnemen aan een gesprek door:
- vragen, antwoorden en uitspraken te begrijpen;
 - erop te reageren;
 - zelf vragen te stellen, antwoorden te geven en uitspraken te doen;
- 20 gebruik maken van elementaire omgangsvormen en beleefdheidsconventies.
- 21 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen of kunnen uitdrukken;
 - gebruik maken van ondersteunende lichaamstaal;
 - te kennen geven dat ze iets niet begrepen hebben, vragen om langzamer te spreken;
 - iets aanwijzen om wederzijds begrip na te gaan.

SCHRIJVEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - functioneel
- **Taalgebruikssituatie**
 - concrete en voor de leerlingen vertrouwde, relevante taalgebruikssituaties
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - korte eenvoudige zinnen
 - elementaire tekststructuur
 - zeer korte teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
- **Tempo en vlotheid**
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - zeer frequente woorden uit de woordvelden, vaste frasen en standaarduitdrukkingen

- standaardtaal
informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken kopiërend uitvoeren**:

- 22 een tekst foutloos overschrijven;
23 inlichtingen verstrekken op eenvoudige formulieren.

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 24 aan de hand van aangereikte standaarduitdrukkingen en vaste frasen een tekstje samenstellen.
- 25 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren op de schrijftaak;
 - het schrijfdoel bepalen;
 - de eigen tekst nakijken;
 - principes van lay-out toepassen.

Kennis, beleving van taalrijkdom en attitudes

KENNIS

- 26 Om bovenvermelde taaltaken uit te voeren kunnen de leerlingen de volgende lexicale en grammaticale elementen functioneel inzetten, eventueel met ondersteuning van hulpmiddelen:

a) *vorm, betekenis en reëel gebruik in context van woorden en woordcombinaties uit de woordvelden die de taaltaken en de taalgebruikssituaties vereisen:*

- persoonlijke gegevens: (zoals naam, leeftijd, adres, telefoon, dichte familie, kleding, gezondheid, lichaamsdelen, uiterlijke kenmerken, huisdieren)
- dagelijks leven: (zoals huis, vrijetijdsbesteding, school, klas, de klasafspraken en – instructies, schoolmateriaal, verplaatsingen, boodschappen doen)
- relatie tot de anderen: (zoals zich voorstellen, iemand voorstellen, begroeten, bedanken, feliciteren, beleefdheidsrituelen, gevoelens uitdrukken)
- eten en drinken: (zoals wat men eet of drinkt, de maaltijden)
- tijd, ruimte, natuur: (zoals het jaar, de seizoenen, het weer, maanden, dagen, uuraanduidingen, tijdsmarkeerders, feesten, dieren)
- functiewoorden: voorzetsels en voegwoorden
- hoeveelheidsaanduidingen: hoofdtelwoorden en frequente rangtelwoorden

b) *grammaticale constructies:*

- *morfologisch domein*
 - *zelfstandige naamwoorden: genus, getal, overeenkomst*
 - *lidwoorden*
 - *bijvoeglijk gebruikte woordsoorten*
 - *bijvoeglijke naamwoorden*
 - *bezittelijke voornaamwoorden*
 - *aanwijzende voornaamwoorden*
 - *vragende voornaamwoorden*
 - *infinitieven*

werkwoordsvormen en de tijdsmarkeerders i.f.v. communicatie in de tegenwoordige tijd en de “futur proche”

- *zeer frequente vormen van de “passé composé”*
- *syntactisch domein*
 - *eenvoudige bevestigende, ontkenkende en vragende zinnen*
 - *persoonlijke voornaamwoorden als onderwerp*

BELEVING VAN TAALRIJKDOM

De leerlingen beleven

- 27 * de klankrijkdom, specifieke intonatie en uitdrukkingen van het Frans onder meer in literaire teksten;
- 28 * aan zinsbouw, uitspraak, klankkleur en ritme van de Franse taal het kenmerkende en reflecteren over het onderscheid met de moedertaal;
- 29 * aan de inhoud van typische Franse literaire teksten de socio-culturele karakteristieken van de Franse taal en cultuur;
- 30 * hoe de kennis van een vreemde taal toegang biedt tot een taalgemeenschap.

ATTITUDES

De leerlingen werken aan de volgende **attitudes**:

- 31* tonen bereidheid en durf om te luisteren, te lezen, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven in het Frans;
- 32* tonen bereidheid tot taalverzorging;
- 33* tonen belangstelling voor de aanwezigheid van moderne vreemde talen in hun leefwereld, ook buiten de school, en voor de socio-culturele wereld van de taalgebruikers.

EINDTERMEN “MODERNE VREEMDE TALEN: FRANS - ENGELS” VAN DE TWEEDE GRAAD ASO

Taaltaken, verwerkingsniveaus, tekstsoorten, tekstkenmerken en strategieën

LUISTEREN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- 🕒 **Onderwerp**
 - vrij concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - ook onderwerpen van meer algemene aard, onder meer met betrekking tot de actualiteit
- **Taalgebruikssituatie**
 - voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder achtergrondgeluiden
 - met en zonder visuele ondersteuning
 - met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - ook samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
 - tekststructuur met een beperkte mate van complexiteit
 - af en toe iets langere teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak
 - zorgvuldige articulatie
 - duidelijke, natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - normaal tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - overwegend eenduidig in de context
 - ook met minimale afwijking van de standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 1 het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 2 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 3 de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 4 relevante informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 5 cultuuruitingen herkennen die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurerend uitvoeren**:

- 6 de informatie van informatieve en narratieve teksten op overzichtelijke manier ordenen.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren**:

- 7 een oordeel vormen over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.
- 8 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
 - het luisterdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent;
 - gebruik maken van ondersteunende gegevens (talige en niet-talige) binnen en buiten de tekst;
 - vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen;
 - hypothesen vormen over de inhoud van de tekst;
 - de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
 - de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context;
 - relevante informatie noteren.

LEZEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - vrij concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - ook onderwerpen van meer algemene aard, onder meer met betrekking tot de actualiteit
- **Taalgebruikssituatie**
 - voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder visuele ondersteuning
 - socioculturele verschillen tussen de Franstalige/Engelstalige wereld en de eigen wereld
 - met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - ook samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
 - eenvoudig gestructureerde narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten
 - niet al te complex gestructureerde informatieve en prescriptieve teksten
 - af en toe iets langere teksten
 - ook met redundante informatie
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - overwegend eenduidig in de context
 - ook met minimale afwijking van de standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 9 het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 10 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;

- 11 de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 12 relevante informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 13 de tekststructuur en -samenhang herkennen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 14 cultuuruitingen herkennen die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurerend uitvoeren**:

- 15 de informatie van informatieve en narratieve teksten op overzichtelijke wijze ordenen.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren**:

- 16 een oordeel vormen over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.
- 17 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
 - onduidelijke passages herlezen;
 - het leesdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - gebruik maken van ondersteunende gegevens (talige en niet-talige) binnen en buiten de tekst;
 - digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen;
 - hypothesen vormen over de inhoud en de bedoeling van de tekst;
 - de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
 - de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context;
 - relevante informatie aanduiden.

SPREKEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - af en toe ook onderwerpen van meer algemene aard
- **Taalgebruikssituatie**
 - voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder achtergrondgeluiden
 - met en zonder visuele ondersteuning
 - met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige en samengestelde zinnen
 - duidelijke tekststructuur
 - korte, eenvoudige elementen verbonden tot een samenhangend geheel
 - vrij korte teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak
 - zorgvuldige articulatie

- natuurlijke intonatie
- standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en onderbrekingen
 - normaal tempo
 - **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - toereikend om, eventueel met behulp van omschrijvingen, over de eigen leefwereld te spreken
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren:**

- 18 informatie uit informatieve, prescriptieve, narratieve en artistiek-literaire teksten meedelen;
- 19 beluisterde en gelezen informatieve en narratieve teksten navertellen.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurerend uitvoeren:**

- 20 gelezen informatieve, narratieve en artistiek-literaire teksten samenvatten;
- 21 verslag uitbrengen over een ervaring, een situatie en een gebeurtenis;
- 22 een presentatie geven aan de hand van een format.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren:**

- 23 een waardering kort toelichten;
- 24 informatieve en narratieve teksten becommentariëren.
- 25 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
 - het spreekdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - een spreekplan opstellen;
 - gebruik maken van non-verbaal gedrag;
 - gebruik maken van ondersteunend visueel en auditief materiaal;
 - ondanks moeilijkheden via omschrijvingen de correcte boodschap overbrengen;
 - digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen en rekening houden met de consequenties ervan;
 - bij een gemeenschappelijke spreektaak talige afspraken maken, elkaars inbreng in de tekst benutten, evalueren en corrigeren.

MONDELINGE INTERACTIE

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - af en toe ook onderwerpen van meer algemene aard
- **Taalgebruikssituatie**
 - de gesprekspartners richten zich meestal direct tot elkaar

- voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
- met en zonder visuele ondersteuning, met inbegrip van non-verbale signalen
- met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige en samengestelde zinnen
 - duidelijke tekststructuur
 - korte, eenvoudige elementen verbonden tot een samenhangend geheel
 - vrij korte teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak
 - zorgvuldige articulatie
 - natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en onderbrekingen
 - normaal tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - toereikend om, eventueel met behulp van omschrijvingen, over de eigen leefwereld te spreken
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken uitvoeren**:

- 26 de taaltaken gerangschikt onder “luisteren” en “spreken”, in een gesprekssituatie uitvoeren;
- 27 een eenvoudig gesprek beginnen, aan de gang houden en afsluiten.
- 28 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen of kunnen uitdrukken;
 - het doel van de interactie bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - gebruik maken van non-verbaal gedrag;
 - ondanks moeilijkheden via omschrijvingen de correcte boodschap overbrengen;
 - vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen;
 - zelf iets herhalen of iets aanwijzen om na te gaan of zij de andere gesprekspartner begrepen hebben;
 - eenvoudige technieken toepassen om een kort gesprek te beginnen, gaande te houden en af te sluiten;
 - rekening houden met de belangrijkste conventies bij mondelinge interactie.

SCHRIJVEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
- **Taalgebruikssituatie**
 - voor de leerlingen relevante en vertrouwde taalgebruikssituaties

- met aandacht voor de digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige zinnen en eenvoudig samengestelde zinnen
 - eenvoudige en duidelijke tekststructuur
 - vrij korte teksten
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - toereikend om, eventueel met behulp van omschrijvingen, over de eigen leefwereld te schrijven
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren:**

- 29 gelezen teksten op eenvoudige wijze parafraseren;
- 30 mededelingen schrijven;
- 31 een situatie, een gebeurtenis, een ervaring beschrijven;
- 32 alledaagse omgangsvormen en beleefdheidsconventies voor sociale contacten gebruiken;
- 33 een spontane mening verwoorden over informatieve, prescriptieve en narratieve teksten.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurerend uitvoeren:**

- 34 gelezen informatieve en narratieve teksten samenvatten;
- 35 een verslag schrijven aan de hand van een format;
- 36 eenvoudige, ook digitale correspondentie voeren.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren:**

- 37 een standpunt verwoorden in de vorm van een informatieve tekst.
- 38 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
 - het schrijfdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - een schrijfplan opstellen;
 - gebruik maken van een model of van een in de klas behandelde tekst;
 - digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen en rekening houden met de consequenties ervan;
 - de passende lay-out gebruiken;
 - de eigen tekst nakijken;
 - bij een gemeenschappelijke schrijftaak talige afspraken maken, elkaars inbreng in de tekst benutten, evalueren en corrigeren;
 - rekening houden met de belangrijkste conventies van geschreven taal.

Kennis, beleving van taalrijkdom en attitudes

KENNIS

- 39 Om bovenvermelde taaltaken uit te voeren kunnen de leerlingen op hun niveau functionele beheersing van de volgende taalelementen inzetten:

Voor Engels:**De grammaticale en complementaire lexicale kennis om ...**Personen, dieren en zaken te benoemen

- *Te verwijzen naar personen, dieren en zaken*
 - *Wat? / Wie?*
 - Zelfstandige naamwoorden: getal, telbaar en ontelbaar
 - Lidwoorden: bepaald en onbepaald
 - Voornaamwoorden: persoonlijk, bezittelijk en aanwijzend
 - *Hoeveel? De hoeveelste?*
 - Uitdrukken van hoeveelheden
- *Personen, dieren en zaken nader te bepalen en te omschrijven*
 - Bijvoeglijke naamwoorden
- *Gelijkenissen en verschillen*
 - Trappen van vergelijking
- *Relaties aan te duiden*
 - Betrekkelijke bijzinnen en betrekkelijke voornaamwoorden
 - Genitiefvormen

Uitspraken te doen

- *Te bevestigen, te vragen en te ontkennen*
 - Bevestigende, ontkennende en vragende zinnen
 - Overeenkomst tussen onderwerp en werkwoord
 - Vragende woorden
 - Gebruik van 'do' om iets te benadrukken
- *Te situeren in de ruimte*
 - Uitdrukken van ruimte, beweging, richting, afstand ...
- *Te situeren in de tijd*
 - Uitdrukken van tijd, duur, frequentie, herhaling ...
 - Vorming en gebruik van de belangrijkste tijden van de werkwoorden voor de communicatie in de tegenwoordige, de verleden en de toekomstige tijd
- *Te argumenteren en logische verbanden te leggen*
 - Uitdrukken van redenen, oorzaak en gevolg
 - Uitdrukken van doel
 - Uitdrukken van mogelijkheid en waarschijnlijkheid
 - Uitdrukken van wil en gevoelens
- *Relatie en samenhang tussen tekstgedeelten aan te duiden*
 - Eenvoudige samengestelde zinnen met nevenschikking
- *Te rapporteren*
 - Indirecte rede

Voor Frans:**De grammaticale en complementaire lexicale kennis om ...**Personen, dieren en zaken te benoemen

- *Te verwijzen naar personen, dieren en zaken*
 - *Wat? / Wie?*
 - Zelfstandige naamwoorden: getal, telbaar en ontelbaar, genus
 - Lidwoorden: getal, bepaald en onbepaald, genus, article zéro, article partitif
 - Voornaamwoorden: persoonlijk, bezittelijk, aanwijzend, onderwerp, lijdend en meewerkend voorwerp, en/y
 - *Hoeveel? De hoeveelste?*

- Uitdrukken van hoeveelheden
- *Personen, dieren en zaken nader te bepalen en te omschrijven*
 - Bijvoeglijke naamwoorden
 - Overeenkomst zelfstandig naamwoord - bijvoeglijk naamwoord
 - *Gelijkenissen en verschillen*
 - Trappen van vergelijking
- *Relaties aan te duiden*
 - Betrekkelijke bijzinnen

Uitspraken te doen

- *Te bevestigen, te vragen en te ontkennen*
 - Bevestigende, ontkennende en vragende zinnen
 - Overeenkomst tussen onderwerp en werkwoord
 - Vragende woorden
 - Iets benadrukken
- *Te situeren in de ruimte*
 - Uitdrukken van ruimte, beweging, richting, afstand ...
- *Te situeren in de tijd*
 - Uitdrukken van tijd, duur, frequentie, herhaling ...
 - Vorming, waarde en gebruik van de tijden van de 'indicatif' voor de communicatie in de tegenwoordige, de verleden en de toekomstige tijd
 - Vorming, waarde en gebruik van de andere wijzen voor de communicatie
- *Te argumenteren en logische verbanden te leggen*
 - Uitdrukken van reden, oorzaak en gevolg
 - Uitdrukken van doel
 - Uitdrukken van (on)zekerheid en twijfel
 - Uitdrukken van (on)mogelijkheid en waarschijnlijkheid
 - Uitdrukken van tegenstelling en toegeving
 - Uitdrukken van wil en gevoelens
 - Uitdrukken van hypothese
- *Relatie en samenhang tussen tekstgedeelten aan te duiden*
 - Eenvoudige samengestelde zinnen met nevenschikking
- *Te rapporteren*
 - Indirecte rede

- 40 De leerlingen kunnen reflecteren over taal en taalgebruik binnen de vermelde taalgebruikssituaties en daarbij hun functionele kennis ter ondersteuning van hun taalbeheersing uitbreiden door naar aanleiding van zinvolle communicatieve situaties en taaltaken:
- reeds in de klas behandelde vormen en structuren te herkennen en ontleden;
 - door te observeren hoe vormen en structuren functioneren, onder begeleiding regels te ontdekken en formuleren;
 - gelijkenissen en verschillen tussen talen ontdekken en hun kennis van andere talen in te zetten.
- 41 De leerlingen kunnen verschillen en gelijkenissen onderscheiden in leefwijze tussen de eigen cultuur en de cultuur van een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

BELEVING VAN TAALRIJKDOM

De leerlingen beleven

- 42 * de specifieke uitdrukkingwijzen van het Frans en het Engels in verschillende literaire tekstgenres als een organisch en levend cultuurgoed;

- 43 * aan zinsbouw, uitspraak, klankkleur en ritme van de Franse en Engelse taal het kenmerkende en reflecteren over het onderscheid met de moedertaal;
- 44 * aan de inhoud van typische Franse en Engelse literaire teksten de socio-culturele karakteristieken van de Franse en Engelse taal en cultuur;
- 45 * hoe de kennis van een vreemde taal toegang biedt tot het gedachteleven en de cultuur van een taalgemeenschap.

ATTITUDES

De leerlingen werken aan de volgende **attitudes**:

- 46* tonen bereidheid en durf om te luisteren, te lezen, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven in het Frans / Engels;
- 47* streven naar taalverzorging;
- 48* tonen belangstelling voor de aanwezigheid van moderne vreemde talen in hun leefwereld, ook buiten de school, en voor de socio-culturele wereld van de taalgebruikers;
- 49* staan open voor verschillen en gelijkenissen in leefwijze tussen de eigen cultuur en de cultuur van een streek waar de doeltaal gesproken wordt;
- 50* stellen zich open voor de esthetische component van teksten.

EINDTERMEN “MODERNE VREEMDE TALEN: FRANS - ENGELS” VAN DE DERDE GRAAD ASO

Taaltaken, verwerkingsniveaus, tekstsoorten, tekstkenmerken en strategieën

LUISTEREN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- ⌚ **Onderwerp**
 - af en toe enige abstractie
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - ook onderwerpen van meer algemene aard, onder meer met betrekking tot de actualiteit
- **Taalgebruikssituatie**
 - voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder achtergrondgeluiden
 - met en zonder visuele ondersteuning
 - met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - ook samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
 - tekststructuur met een zekere mate van complexiteit
 - af en toe iets langere teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak
 - zorgvuldige articulatie
 - duidelijke, natuurlijke intonatie
 - weinig afwijking van de standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - normaal tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - overwegend frequente woorden
 - overwegend eenduidig in de context
 - ook met minimale afwijking van de standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren:**

- 1 het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 2 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 3 de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 4 relevante informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 5 cultuuruitingen opzoeken die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurend uitvoeren:**

- 6 de informatie van informatieve, prescriptieve, narratieve, artistiek-literaire en argumentatieve teksten op overzichtelijke en persoonlijke manier ordenen.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren**:

- 7 een oordeel vormen over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.

- 8 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:

- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
- het luisterdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
- zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent;
- gebruik maken van ondersteunende gegevens (talige en niet-talige) binnen en buiten de tekst;
- vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen;
- hypothesen vormen over de inhoud en de bedoeling van de tekst;
- de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
- de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context;
- relevante informatie in kernwoorden noteren.

LEZEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - af en toe enige abstractie
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - ook onderwerpen van meer algemene aard, onder meer met betrekking tot de actualiteit
- **Taalgebruiksituatie**
 - voor de leerlingen relevante taalgebruiksituaties
 - met en zonder visuele ondersteuning
 - socio-culturele verschillen tussen de Franstalige/Engelstalige wereld en de eigen wereld
 - met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - ook samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
 - niet al te complex gestructureerde argumentatieve en artistiek-literaire teksten
 - relatief complex gestructureerde informatieve, prescriptieve en narratieve teksten
 - af en toe relatief lange teksten
 - ook met redundante informatie
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - vaker minimale afwijking van de standaardtaal
 - informeel en formeel
 - aandacht voor taalvariëteiten

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 9 het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;

- 10 de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;

- 11 de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 12 relevante informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 13 de tekststructuur en -samenhang herkennen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten;
- 14 cultuuruitingen herkennen die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurend uitvoeren**:

- 15 de informatie van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten op overzichtelijke wijze ordenen.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren**:

- 16 een oordeel vormen over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.
- 17 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
 - onduidelijke passages herlezen;
 - het leesdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - gebruik maken van ondersteunende gegevens (talige en niet-talige) binnen en buiten de tekst;
 - digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen;
 - hypothesen vormen over de inhoud en de bedoeling van de tekst;
 - de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
 - de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden en uitdrukkingen afleiden uit de context;
 - relevante informatie aanduiden.

SPREKEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - vrij concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven
 - onderwerpen van meer algemene aard
- **Taalgebruikssituatie**
 - voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder achtergrondgeluiden
 - met en zonder visuele ondersteuning
 - met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige en samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
 - duidelijke tekststructuur
 - complexere elementen verbonden tot een coherente tekst
 - vrij korte en af en toe langere teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak

- zorgvuldige articulatie
- natuurlijke intonatie
- standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en onderbrekingen
 - normaal tempo
 - **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven van en meningen te formuleren over de eigen leefwereld en onderwerpen van meer algemene aard
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 18 informatie uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten meedelen;
- 19 beluisterde en gelezen informatieve en narratieve teksten navertellen.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurerend uitvoeren**:

- 20 beluisterde en gelezen informatieve, narratieve en artistiek-literaire teksten samenvatten;
- 21 verslag uitbrengen over een ervaring, een situatie en een gebeurtenis;
- 22 een presentatie;
- 23 cultuuruitingen opzoeken en presenteren die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren**:

- 24 een waardering kort toelichten;
- 25 een gefundeerd standpunt naar voor brengen bij beluisterde en gelezen informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.

25 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:

- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
- het spreekdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
- een spreekplan opstellen;
- gebruik maken van non-verbaal gedrag;
- gebruik maken van ondersteunend visueel en auditief materiaal;
- ondanks moeilijkheden via omschrijvingen de correcte boodschap overbrengen;
- digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen en rekening houden met de consequenties ervan;
- bij een gemeenschappelijke spreektaak talige afspraken maken, elkaars inbreng in de tekst benutten, evalueren, corrigeren en redigeren.

MONDELINGE INTERACTIE

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**

- vrij concreet
- eigen leefwereld en dagelijks leven
- onderwerpen van meer algemene aard
- **Taalgebruikssituatie**
 - de gesprekspartners richten zich tot elkaar en tot anderen
 - voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
 - met en zonder visuele ondersteuning, met inbegrip van non-verbale signalen
 - met aandacht voor digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige en samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
 - duidelijke tekststructuur
 - complexere elementen verbonden tot een coherente tekst
 - vrij korte en af en toe langere teksten
- **Uitspraak, articulatie, intonatie**
 - heldere uitspraak
 - zorgvuldige articulatie
 - natuurlijke intonatie
 - standaardtaal
- **Tempo en vlotheid**
 - met eventuele herhalingen en onderbrekingen
 - normaal tempo
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - frequente woorden
 - toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven van en meningen te formuleren over de eigen leefwereld en onderwerpen van meer algemene aard
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken uitvoeren**:

- 26 de taaltaken gerangschikt onder “luisteren” en “spreken”, in een gesprekssituatie uitvoeren;
- 27 een niet al te complex gesprek beginnen, aan de gang houden en afsluiten.
- 28 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
- zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen of kunnen uitdrukken;
 - het doel van de interactie bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - gebruik maken van non-verbaal gedrag;
 - ondanks moeilijkheden via omschrijvingen de correcte boodschap overbrengen;
 - vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen;
 - zelf iets in eenvoudige taal herformuleren om wederzijds begrip na te gaan;
 - eenvoudige technieken toepassen om een kort gesprek te beginnen, gaande te houden en af te sluiten.

SCHRIJVEN

In **teksten** met de volgende **kenmerken**

- **Onderwerp**
 - concreet
 - eigen leefwereld en dagelijks leven

- af en toe onderwerpen van meer algemene aard
- **Taalgebruikssituatie**
 - voor de leerlingen relevante en vertrouwde taalgebruikssituaties
 - met aandacht voor de digitale media
- **Structuur/ Samenhang/ Lengte**
 - enkelvoudige zinnen en samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
 - duidelijke, begrijpelijke lopende tekst waarbij indeling in alinea's en standaard lay-out zijn toegepast
 - tekststructuur met een beperkte mate van complexiteit
 - vrij korte en af en toe langere teksten
- **Woordenschat en taalvariëteit**
 - toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven van en meningen te formuleren over de eigen leefwereld en onderwerpen van meer algemene aard
 - standaardtaal
 - informeel en formeel

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren**:

- 30 gelezen teksten globaal weergeven;
- 31 mededelingen schrijven;
- 32 een situatie, een gebeurtenis, een ervaring beschrijven;
- 33 alledaagse uitdrukkingen en elementaire routines uit de doeltaal gebruiken
- 34 een spontane mening verwoorden over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.

kunnen de leerlingen volgende **taken structurerend uitvoeren**:

- 35 beluisterde en gelezen informatieve en narratieve teksten samenvatten;
- 36 gelezen argumentatieve teksten samenvatten;
- 37 een verslag schrijven;
- 38 informele en formele, ook digitale correspondentie voeren;
- 39 cultuuruitingen opzoeken en presenteren die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

kunnen de leerlingen volgende **taken beoordelend uitvoeren**:

- 40 een standpunt verwoorden in de vorm van informatieve en argumentatieve teksten.
- 41 Indien nodig passen de leerlingen volgende **strategieën** toe:
 - zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
 - het schrijfdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;
 - een schrijfplan opstellen;
 - van een model gebruik maken;
 - digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen en rekening houden met de consequenties ervan;
 - de passende lay-out gebruiken;
 - de eigen tekst nakijken;
 - bij een gemeenschappelijke schrijftaak talige afspraken maken, elkaars inbreng in de tekst benutten, evalueren, corrigeren en redigeren;

- met de belangrijkste conventies van geschreven taal rekening houden.

Kennis, beleving van taalrijkdom en attitudes

KENNIS

- 42 Om bovenvermelde taaltaken uit te voeren kunnen de leerlingen op hun niveau functionele beheersing van de volgende taalelementen inzetten:

Voor Engels:

De grammaticale en complementaire lexicale kennis om ...

Personen, dieren en zaken te benoemen

- *Te verwijzen naar personen, dieren en zaken*
 - *Wat? / Wie?*
 - Zelfstandige naamwoorden: getal, telbaar en ontelbaar
 - Lidwoorden: bepaald en onbepaald
 - Voornaamwoorden: persoonlijk, bezittelijk en aanwijzend
 - *Hoeveel? De hoeveelste?*
 - Uitdrukken van hoeveelheden
- *Personen, dieren en zaken nader te bepalen en te omschrijven*
 - Bijvoeglijke naamwoorden
 - *Gelijkenissen en verschillen*
 - Trappen van vergelijking
- *Relaties aan te duiden*
 - Betrekkelijke bijzinnen en betrekkelijke voornaamwoorden
 - Genitiefvormen

Uitspraken te doen

- *Te bevestigen, te vragen en te ontkennen*
 - Bevestigende, ontkennende en vragende zinnen
 - Overeenkomst tussen onderwerp en werkwoord
 - Vragende woorden
 - Gebruik van 'do' om iets te benadrukken
- *Te situeren in de ruimte*
 - Uitdrukken van ruimte, beweging, richting, afstand ...
- *Te situeren in de tijd*
 - Uitdrukken van tijd, duur, frequentie, herhaling ...
 - Vorming en gebruik van de belangrijkste tijden van de werkwoorden voor de communicatie in de tegenwoordige, de verleden en de toekomstige tijd
 - *'tijdelijk/dikwijls, altijd'*
 - Continuous/non-continuous
 - *'voltooid/niet voltooid'*
 - Perfect/non-perfect
- *Te argumenteren en logische verbanden te leggen*
 - Uitdrukken van reden, oorzaak en gevolg
 - Uitdrukken van doel
 - Uitdrukken van tegenstelling en toevoeging
 - Uitdrukken van mogelijkheid en waarschijnlijkheid
 - Uitdrukken van wil en gevoelens
 - Uitdrukken van (afwezigheid van) toelating en verplichting
- *Perspectief aan te duiden*

- *Neutraal/geen handelende persoon/nadruk op handelende persoon*
 - Actief versus passief: betekenis en passievorming
- *Relatie en samenhang tussen tekstgedeelten aan te duiden*
 - Samengestelde zinnen ook met onderschikking
- *Te rapporteren*
 - Indirecte rede

Voor Frans:

De grammaticale en complementaire lexicale kennis om ...

Personen, dieren en zaken te benoemen

- *Te verwijzen naar personen, dieren en zaken*
 - *Wat? / Wie?*
 - Zelfstandige naamwoorden: getal, telbaar en ontelbaar, genus
 - Lidwoorden: getal, bepaald en onbepaald, genus, article zéro, article partitif
 - Voornaamwoorden: persoonlijk, bezittelijk, aanwijzend, onderwerp, lijdend en meewerkend voorwerp, en/y
 - *Hoeveel? De hoeveelste?*
 - Uitdrukken van hoeveelheden
- *Personen, dieren en zaken nader te bepalen en te omschrijven*
 - Bijvoeglijke naamwoorden
 - Overeenkomst zelfstandig naamwoord - bijvoeglijk naamwoord
 - *Gelijkenissen en verschillen*
 - Trappen van vergelijking
- *Relaties aan te duiden*
 - Betrekkelijke bijzinnen en samengestelde betrekkelijke voornaamwoorden

Uitspraken te doen

- *Te bevestigen, te vragen en te ontkennen*
 - Bevestigende, ontkennende en vragende zinnen
 - Overeenkomst tussen onderwerp en werkwoord
 - Vragende woorden
 - Iets benadrukken
- *Te situeren in de ruimte*
 - Uitdrukken van ruimte, beweging, richting, afstand ...
- *Te situeren in de tijd*
 - Uitdrukken van tijd, duur, frequentie, herhaling ...
 - Vorming, waarde en gebruik van de tijden van de 'indicatif' voor de communicatie in de tegenwoordige, de verleden en de toekomstige tijd
 - Vorming, waarde en gebruik van de andere wijzen voor de communicatie
- *Te argumenteren en logische verbanden te leggen*
 - Uitdrukken van redenen, oorzaak en gevolg
 - Uitdrukken van doel
 - Uitdrukken van (on)zekerheid en twijfel
 - Uitdrukken van (on)mogelijkheid en waarschijnlijkheid
 - Uitdrukken van tegenstelling en toegeving
 - Uitdrukken van wil en gevoelens
 - Uitdrukken van hypothese
 - Uitdrukken van voorwaarde
- *Relatie en samenhang tussen tekstgedeelten aan te duiden*
 - Samengestelde zinnen ook met onderschikking
- *Te rapporteren*
 - Indirecte rede

- 43 De leerlingen kunnen reflecteren over taal en taalgebruik binnen de vermelde taalgebruikssituaties en daarbij hun functionele kennis ter ondersteuning van hun taalbeheersing uitbreiden door naar aanleiding van zinvolle communicatieve situaties en taaltaken:
- reeds in de klas behandelde vormen en structuren te herkennen en ontleden;
 - door te observeren hoe vormen en structuren functioneren, onder begeleiding regels te ontdekken en formuleren;
 - gelijkenissen en verschillen tussen talen ontdekken en hun kennis van andere talen in te zetten.
- 44 De leerlingen kunnen verschillen en gelijkenissen onderscheiden in leefwijze tussen de eigen cultuur en de cultuur van een streek waar de doeltaal gesproken wordt.

BELEVING VAN TAALRIJKDOM

De leerlingen beleven

- 45 * de specifieke uitdrukkingwijzen van het Frans en het Engels in verschillende literaire tekstgenres als een organisch en levend cultuurgoed;
- 46 * aan zinsbouw, uitspraak, klankkleur en ritme van de Franse en Engelse taal het kenmerkende en reflecteren over het onderscheid met de moedertaal;
- 47 * aan de inhoud van typische Franse en Engelse literaire teksten de socio-culturele karakteristieken van de Franse en Engelse taal en cultuur;
- 48 * hoe de kennis van een vreemde taal toegang biedt tot het gedachteleven en de cultuur van een taalgemeenschap waar ze mee in uitwisseling kunnen gaan.

ATTITUDES

De leerlingen werken aan de volgende **attitudes**:

- 49* tonen bereidheid en durf om te luisteren, te lezen, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven in het Frans / Engels;
- 50* streven naar taalverzorging;
- 51* tonen belangstelling voor de aanwezigheid van moderne vreemde talen in hun leefwereld, ook buiten de school, en voor de socio-culturele wereld van de taalgebruikers;
- 52* staan open voor verschillen en gelijkenissen in leefwijze tussen de eigen cultuur en de cultuur van een streek waar de doeltaal gesproken wordt;
- 53* stellen zich open voor de esthetische component van teksten.